

STANOWISKO
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 15 czerwca 2012 r.

**dotyczące uchwały Zgromadzenia Przedstawicieli Sędziów okręgu Sądu Okręgowego
w Warszawie z 20 czerwca 2011 r. w sprawie czasu pracy sędziów.**

I.

Zgromadzenie Przedstawicieli Sędziów okręgu Sądu Okręgowego w Warszawie zasignalizowało Krajowej Radzie Sądownictwa, że w sądach okręgu warszawskiego, podobnie jak w innych okręgach wielkomiejskich, przeciążenie sędziów pracą narusza ich prawo do odpoczynku i uwłacza godności sędziego. Sędziowie mają w swoich referatach po kilkaset spraw jednocześnie, co w połączeniu z presją na szybkość postępowania i tak zwane „opanowanie wpływu” może doprowadzić do istotnego pogorszenia jakości orzekania. Stanowi to poważne zagrożenie dla prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

Sędziowie Zgromadzenia Przedstawicieli Sędziów okręgu Sądu Okręgowego w Warszawie zaapelowali do Krajowej Rady Sądownictwa o podjęcie działań zmierzających do zmian systemowych, aby liczba spraw przydzielona sędziemu umożliwiała rzetelne i prawidłowe rozpoznanie każdej z nich, przy jednoczesnym zagwarantowaniu sędziom elementarnego prawa do wypoczynku. Zmiany te powinny, zdaniem sędziów, objąć w szczególności:

1. ograniczenie kogencji sądów i zakresu czynności zastrzeżonych dla sędziów oraz uproszczenie procedur – przy jednoczesnym zwiększeniu liczby oraz uprawnień zatrudnionych referendarzy, asystentów i sekretarzy sądowych;
2. wprowadzenie limitu spraw przydzielanych sędziemu w danym okresie, przy czym wpływ spraw do wydziału w liczbie przekraczającej limit zobowiązywałby prezesa sądu do powiadomienia o tym Ministra Sprawiedliwości, który – jako organ sprawujący nadzór nad sądami – powinien skierować ponadnormatywny wpływ do innych sądów albo zwiększyć obsadę sędziowską w danym sądzie;
3. ograniczenie czasu pracy sędziego poprzez wprowadzenie norm czasu pracy: 40 godzin tygodniowo w rozliczeniu miesięcznym, w połączeniu z nabywaniem uprawnienia do uzyskania czasu wolnego w zamian za ponadnormatywny czas pracy.

II.

1. Odnosząc się do powyższego apelu, Krajowa Rada Sądownictwa przypomina, że nie została wyposażona w inicjatywę ustawodawczą, nie może więc przedstawić bezpośrednio Parlamentowi konkretnych rozwiązań ustrojowych lub procesowych. Podziela jednak stanowisko Zgromadzenia Przedstawicieli Sędziów okręgu Sądu Okręgowego w Warszawie co do kierunku koniecznych zmian, w szczególności: ograniczenia kognicji sądów, ograniczenia zakresu czynności zastrzeżonych dla sędziów (z uwzględnieniem jednakże, że sprawowanie wymiaru sprawiedliwości należy zgodnie z Konstytucją do sądów) – przy jednoczesnym zwiększeniu liczby oraz uprawnień referendarzy sądowych, asystentów sędziów i sekretarzy sądowych – oraz takiego ukształtowania procedur sądowych, aby możliwe było szybsze rozpoznawanie spraw przez sąd.

2. Należyte wykonywanie przez sędziego swoich obowiązków, przy zachowaniu staranności wymaganej od sędziego przy wymierzaniu sprawiedliwości, możliwe jest przy obciążeniu sędziego pracą nieprzekraczającym pewnego poziomu. Sędziowie sądów wielkomiejskich od lat są obciążeni zadaniami, których w wielu przypadkach nie można wykonać na wymaganym od sędziego poziomie w czasie pozwalającym na skorzystanie z prawa do wypoczynku dobowego i tygodniowego. Konieczne jest w związku z tym podjęcie działań zmierzających do doprowadzenia do sytuacji, w której liczba spraw przydzielonych sędziemu do referatu będzie umożliwiała mu rzetelne i prawidłowe rozpoznanie każdej z nich, z jednoczesnym zagwarantowaniem stronie rozpoznania sprawy w warunkach określonych w art. 45 Konstytucji RP oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności a sędziemu prawa do wypoczynku, regeneracji sił fizycznych, psychicznych i intelektualnych.

Krajowa Rada Sądownictwa przypomina, że czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań (art. 83 Prawa o ustroju sądów powszechnych). Wykładnia tego przepisu została przedstawiona w uchwale Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2009 r., II PZP 2/09 (OSNP 2009 nr 19-20, poz. 249). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził, że do sędziów nie stosuje się norm czasu pracy określonych w art. 129 § 1 k.p., jednakże regulacje czasu pracy sędziów zawarte w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych (art. 83) są niepełne z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej. Nie wdrażają postanowienia dyrektywy 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 4 listopada 2003 r., dotyczącej niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U.UE. L.03.299.9, Dz.U.UE-sp.05-4-381), nie wprowadzają bowiem norm dotyczących prawa do wypoczynku. Dyrektywa 2003/88/WE

gwarantuje każdemu pracownikowi minimalny okres odpoczynku dobowego (minimalnie 11 godzin nieprzerwanego wypoczynku na dobę) i tygodniowego (minimalnie 35 godzin nieprzerwanego wypoczynku raz w tygodniu) oraz czas pracy w wymiarze nieprzekraczającym przeciętnie 48 godzin tygodniowo w czteromiesięcznym okresie rozliczeniowym. Naruszenie tych standardów międzynarodowych może prowadzić do odpowiedzialności pracodawcy o charakterze obligacyjnym (odszkodowawczym) – za naruszenie prawa pracownika do wypoczynku.

W Trybunale Konstytucyjnym zawisła sprawa (ze skargi konstytucyjnej wniesionej przez sędziego) o zbadanie zgodności z Konstytucją art. 83 Prawa o ustroju sądów powszechnych (sprawa SK 11/11).

3. Krajowa Rada Sądownictwa uważa, że zmiany systemowe, gwarantujące sędziemu prawo do wypoczynku w wymiarze wynikającym ze standardów Unii Europejskiej, powinny objąć w szczególności:

a) ograniczenie kognicji sądów i zakresu czynności zastrzeżonych dla sędziów, z powierzeniem wszystkich czynności sądowych, których zgodnie z Konstytucją RP nie musi wykonywać sąd (sędzia), referendarzom sądowym jako wysoko wykwalifikowanym urzędnikom sądowym;

b) uproszczenie procedur, co powinno umożliwić szybsze rozpoznawania spraw w postępowaniach karnych i cywilnych;

c) zwiększenie uprawnień oraz liczby zatrudnionych referendarzy sądowych, asystentów sędziów oraz sekretarzy sądowych, z założeniem, że odpowiednie przygotowanie zawodowe (wyszkolenie) tych osób nie powinno należeć do sędziego, lecz stanowić obowiązek administracji sądowej lub właściwej, powołanej do tego jednostki podległej Ministrowi Sprawiedliwości - Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, której ustawowym zadaniem jest przygotowanie do wykonywania zawodu referendarza, asystenta i sekretarza;

d) równomierne i sprawiedliwe obciążenie zadaniami poszczególnych sędziów – w ramach tego samego wydziału, pionu orzeczniczego, sądu, okręgu, apelacji, wreszcie kraju; jest to trudne zadanie, należy je jednak jak najszybciej podjąć, nie odwołując wprowadzenia w życie takich mierników pracy poszczególnych sądów i sędziów, które pozwolą w nieodległej perspektywie na doprowadzenie do sytuacji równomiernego obciążenia sędziów pracą w skali całego systemu sądownictwa.

4. Czas pracy sędziego wyznaczony jest wymiarem jego zadań (art. 83 Prawa o ustroju sądów powszechnych). Wynika to ze specyfiki sprawowanej przez sędziego funkcji i przypisanej do jego urzędu służby publicznej. Nie jest w związku z tym możliwe zastosowanie do pracy sędziego powszechnych norm czasu pracy (8 godzin na dobę i przeciętnie 40 godzin tygodniowo w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym czterech miesięcy – art.129 § 1 Kodeksu pracy). Nie jest też możliwe wprowadzenie w odniesieniu do sędziego regulacji wynikających z Kodeksu pracy dotyczących uprawnienia do uzyskania czasu wolnego w zamian za ponadnormatywny czas pracy. Nie ulega jednak wątpliwości, że zadania powinny być sędziemu tak wyznaczone, aby czas niezbędny do wykonania powierzonych zadań nie przekraczał stale w rażący sposób powszechnych norm czasu pracy ani prawa do wypoczynku.

5. Krajowa Rada Sądownictwa od wielu lat postuluje doprowadzenie do równomiernego obciążenia sędziów pracą. Istotne różnice między obciążeniem sędziów w tym samym pionie orzeczniczym między poszczególnymi wydziałami tego samego sądu albo między poszczególnymi sądami w tym samym okręgu, a także między różnymi sądami w skali kraju, są nie tylko niesprawiedliwe i rodzą frustrację sędziów nadmiernie obciążonych, mogą także świadczyć o złym (nieracjonalnym) rozdziale etatów sędziowskich między poszczególnymi wydziałami lub sądami.